

FRANCESC ANDREU FEMENÍAS, DE MESTRE APICULTOR A PIONER DE L'ELECTRICITAT

Antoni Tudurí

Secció de Genealogia
de l'Ateneu de Maó

Al' hora de començar a escriure aquesta miscel·lània, he pogut llegir al «Menorca» la notícia de la possible (que no probable) mancança d'energia elèctrica a conseqüència de l'avaria definitiva dels cables submarins que connectaven Menorca i Mallorca des de fa 40 anys llargs. Per qui no sigui coneixedor dels detalls tècnics, val a dir que la potència instal·lada a la central de Maó és més de dues vegades la màxima demanda mai enregistrada fins avui en dia. No obstant això, cal destacar que el grau de seguretat de subministrament de Menorca és inferior al de Mallorca, Eivissa i Formentera, atesa la connexió existent entre els sistemes illencs (excepte Menorca) i la península. Tot va bé fins que...

Aquesta notícia m'ha fet pensar en reactivar la figura del menorquí que va dur a l'Illa el corrent elèctric (*sa lletricitad*, que Àngel Ruiz i Pablo posava en veu de l'amo de Son Abatzer, a la novel·leta «Del cor de la terra»). Fa molts mesos que el tenia en cartera, però no hi havia manera de donar-li entrada. També m'ha tornat al cap un aspecte de gran importància i és el fet que, pel que sembla, Francesc Andreu Femenias va poder conèixer, de primera mà, l'energia elèctrica i la seva aplicació a la generació de llum, com una conseqüèn-

cia no prevista, quan va anar als Estats Units d'Amèrica a millorar els seus coneixements d'apicultura (per si qualcú no està avesat a aquest terme, diré que no és altra cosa que la producció de mel). Els pares de Francesc (que va modificar el seu nom a la manera americana passant a signar Francisco F. Andreu) tenien una confiteria a Maó i, com és natural, la mel d'abella era un element de gran importància a l' hora de fer pastissos i dolços. Francesc va implantar el sistema de ruscs (*colmenas* en castellà) mòbils, de manera que les casetes d'abelles es podien anar desplaçant d'un lloc a un altre, tècnica que era molt emprada als Estats Units d'Amèrica. I vet aquí que, com qui no vol la cosa, va topar amb l'electricitat.

El nostre personatge era un esperit inquiet i dotat d'una extraordinària capacitat d'aprenentatge de qualsevol aspecte tècnic, a pesar que no havia seguit estudis específics. No només va propiciar la implantació de l'electricitat a Maó, amb una població de només 15.000 habitants, 12 anys abans que la capital de la província, Palma, sinó que també va ser el que va instal·lar el primer telèfon i altres elements tecnològics de primera línia. Crec recordar haver llegit que la primera caseta de Sa Mesquida també va ser obra seva.

El motiu del seu viatge a Amèrica del Nord, en ves d'anar a una altra banda, podria ser conseqüència de que a l'estat de Louisiana hi habitava un

altre menorquí Antoni Taltavull, que ja consta com a apicultor de renom l'any 1886 (de qui no en sabem res, de moment), però utilitzant les nostres dades genealògiques, hem trobat una possible relació força interessant del personatge d'avui.

♦ **FRANCESC ANDREU FEMENÍAS** era nét d'un músic de nom Francesc Andreu Pons, que es va enrolar a la marina de guerra americana, que va ser un dels components més destacats de la banda de música de la fragata «Constitution» que va visitar el port de Maó diverses vegades (consta una concreta l'any 1837). Per tant, no és gens estrany que la relació entre els Andreu i Amèrica fos molt clara i identificable.

I, a més, resulta que aquest músic naval era germà del capellà i compositor de gran fama, mestre Benet Andreu Pons, menorquí il·lustre, amb retrat a la Sala de l'Ajuntament de Maó - pintat per Francesc Pons Alzina-

Per tant, es tanca un cercle iniciat a una succeïria de Maó i que acaba en la implantació de l'electricitat a

Menorca, passant pels Estats Units d'Amèrica, on, probablement, Francesc Andreu aprèn les noves tècniques apícoles, descobreix el llum elèctric, el telèfon i els cotxes a vapor.

Parlant de l'electricitat, hi ha un altre fet de gran importància i és que al diari menorquí «El Bien Público» imprès el dia 12 de gener de 1880, he trobat un interessant i molt documentat article, malauradament sense altra signatura que una simple «T», en el que es parla de l'estat de l'electricitat als Estats Units, just 84 dies comptats des de l'aparició de la primera bombeta de Thomas Alva Edison, on també es citen dos enginyers espanyols residents a Califòrnia, pioners de l'enllumenat elèctric, els senyors Molera i Cebrián. Considerant que la travessia entre Amèrica i Menorca durava un munt de dies, val a destacar aquesta inaudita actualitat, tret que l'escrit hagués emprat el telègraf.

Passant als *bots*, hi ha una relació molt pròxima entre Francesc i un veí seu, capdavanter de la constitució de la companyia de gas d'enllumenat de Maó (no hi va haver bufetades, però per poc) Joan Joaquim Rodríguez Femenias. Els *bots* són, només, 8; açò vol dir que eren cosins en tercer grau. Pel que fa a un dels impulsors de l'electricitat a Ciutadella, Àngel Ruiz i Pablo (exiliat a Barcelona per la fallida del Banc de Maó el 1911, principal accionista de l'elèctrica ciutadellenca) els *bots* són 19, mentre que un servidor, modestament, és més pròxim que Ruiz i Pablo, només hi ha 14 *bots*.

